

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu
Slovenskej republiky

Agentúra Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR
pre štrukturálne fondy EÚ

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť/Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Prioritná os:	1 Reforma systému vzdelávania a odbornej prípravy
Opatrenie:	1.1 Premena tradičnej školy na modernú
Prijímateľ:	Základná škola s materskou školou kráľa Svätopluka Šintava
Názov projektu:	Šintava – moderná základná škola s veľkomoravskou tradíciou
Kód ITMS projektu:	26110130112
Aktivita, resp. názov seminára	3.1. Zavádzanie prierezových tém a nových foriem vyučovania, teoretická a praktická výučba

ZŠ s MŠ kráľa Svätopluka Šintava

Školský vzdelávací program

ISCED 1, 2

UČEBNÉ OSNOVY

MULTIKULTÚRNA VÝCHOVA

Prierezová téma

Vypracované podľa:

Štátneho vzdelávacieho programu ISCED 1 , ISCED2 2010

Inovované : júl 2010

Vypracovala: Mgr. Zuzana Endelová

Charakteristika prierezovej témy

Tradičná kultúrna rozmanitosť Slovenska sa v súčasnosti prehľbuje vďaka otváraniu slovenskej spoločnosti s pomocou médií, vďaka voľnejšiemu pohybu osôb a rozvoju turistiky. Pomáha aj medzinárodná spolupráca, migrácia príslušníkov blízkych i vzdialenejších a doposiaľ nepoznaných kultúr. Pestrosť kultúr v rámci jednotného právneho systému je dôležité zachovať, aby sa prehľboval humanistický a tvorivý charakter kultúry Slovenskej republiky. Kultúrne prostredie Slovenska bolo a je často hlboko tolerantné voči príslušníkom iných kultúr, stále je však poznačené aj neznášanlivosťou.

Prierezová téma multikultúrna výchova je integrovanou súčasťou obsahu výchovy a vzdelávania. Žiaduce je už od predprimárneho vzdelávania utvárať povedomie o tradičnom slovenskom kultúrnom prostredí, v ktorom po stáročia spolunažívali príslušníci rôzneho etnického, národného, náboženského a kultúrneho pôvodu.

Predpokladaným výstupom je žiak, ktorý pozná aj iné kultúry, ich históriu, zvyky, tradície, akceptuje ich a dokáže s nimi spolupracovať.

Multikultúrna výchova sa dotýka aj medziľudských vzťahov v škole, vzťahov medzi učiteľmi a žiakmi navzájom, medzi školou a rodinou, v tomto smere jej cieľom je dosiahnuť rovnoprávny prístup k všetkým žiakom – pochádzajúcim z najrôznejšieho sociálneho a kultúrneho zázemia.

Všetky školské predmety môžu mať účasť na multikultúrnej výchove, keď poskytujú poznatky o vlastnej kultúre a iných kultúrach, o ich vzájomných vzťahoch a spôsoboch spolužitia príslušníkov odlišných sociokultúrnych skupín alebo rozvíjajú zručnosti, ktoré potrebujeme pre život v kultúrne pestrej spoločnosti.

Prierezová téma multikultúrna výchova sa vyučuje hlavne v týchto predmetoch: ISCED 1: Slovenský jazyk a literatúra, Anglický jazyk, Etická výchova, Náboženská výchova, Hudobná výchova, Pracovné vyučovanie, Vlastiveda, Výtvarná výchova, ISCED 2: Slovenský jazyk a literatúra, Výtvarná výchova, Náboženská výchova, Občianska náuka, Etická výchova.

Ciele prierezovej témy

Ciele prierezovej témy vychádzajú z neopakovateľnej hodnoty individuálneho ľudského života, z hodnoty komunity ako prirodzeného prostredia pre človeka, z rešpektu voči individuálnym potrebám človeka a z faktu rovnosti ľudí pred platnými zákonmi.

Hlavné ciele prierezovej témy multikultúrna výchova pre primárne vzdelávanie:

- viesť žiakov ku kultúrnemu sebauvedomeniu, k vnímaniu vlastných emocionálnych a sociálnych väzieb na kultúru blízkeho i vzdialenejšieho okolia.
- podporovať ich sebavedomie a uplatnenie v skupine, motivovať k tvorivosti v interakcii s druhými ľuďmi, hlavne so slabšími a znevýhodnenými.
- poskytovať dostatok podnetov pre zažitie mnohorakosti sveta. Podnecovať zvedavosť a záujem o okolie.
- viesť žiakov k pochopeniu a rešpektovaniu faktu kultúrnej rozmanitosti.
- podnecovať a rozvíjať u nich tolerantné postoje k nositeľom odlišných kultúr, ale súčasne zachovávať ich povedomie príslušnosti k vlastnej kultúre.

- Rozvíjať sebareflexiu, ktoré vo vyšších ročníkoch primárneho vzdelávania vedie k uvedomeniu si koreňov a premien vlastnej kultúrnej identity.
- Rozvíjať poznanie kultúr, s ktorými žiaci prichádzajú, alebo môžu v krátkodobom horizonte prísť do styku.
- Rozvíjať schopnosť riešiť konflikty pokojnou cestou, schopnosť komunikovať a spolupracovať s nositeľmi iných kultúr v bezpečnom prostredí.

Hlavné ciele prierezovej témy multikultúrna výchova v nižšom sekundárnom vzdelávaní:

- Rozvíjať sebareflexiu, ktoré povedie k uvedomeniu si koreňov, možností, obmedzení i premien vlastnej kultúrnej identity.
- Viesť žiakov k pochopeniu a rešpektovaniu faktu kultúrnej rozmanitosti.
- Podnecovať a rozvíjať u nich tolerantné postoje k nositeľom odlišných kultúr. Rozvíjať schopnosť riešiť konflikty pokojnou cestou.
- Rozvíjať schopnosť pochopenia pre odlišnú kultúru a odlišný životný štýl. Podnecovať tvorivosť v každodennej interakcii s druhými ľuďmi.
- Rozvíjať tolerantné postoje k príslušníkom iných kultúr pri uvedomovaní si a zachovávaní vlastnej kultúrnej identity. Motivovať žiakov k argumentácii vo vzťahu k svojim postojom.
- Rozvíjať poznanie kultúr, s ktorými žiaci prichádzajú, alebo môžu prísť do styku.
- Konečným cieľom je rozvíjať schopnosť komunikovať a spolupracovať s nositeľmi iných kultúr v bezpečnom prostredí tolerance a vzájomnej úcty.

Konečným cieľom je vychovať zodpovedného občana, ktorý si svoju kultúru uvedomuje, dokáže bezkonfliktne komunikovať, obohacovať svoju aj inú kultúru, s ktorou prichádza do kontaktu a spoločne s hodnotami iných kultúr budovať nový funkčný celok.

METÓDY A FORMY PRÁCE

Pre multikultúrnú výchovu sú vhodné hlavne zážitkové, skúsenostné metódy vyučovania, aby škola prehlbovala skúsenosti s kultúrnou rôznorodosťou. Formy realizácie multikultúrnej výchovy úzko súvisia s jej cieľmi. Realizujeme ich prostredníctvom vyučovacích hodín, ale i besedami, výchovnými koncertami, spoločnými kultúrnymi podujatiami. V primárnom vzdelávaní rozvíja multikultúrna výchova všeobecnú otvorenosť detí voči odlišnému vnímaniu sveta. Kládie aj základy pre budúce samostatné kritické myslenie žiakov. Pre žiakov v nižšom sekundárnom vzdelávaní je potrebné posilniť sebareflexiu vlastnej kultúrnej identity vo vzťahu k iným kultúram. Multikultúrna výchova pomáha žiakom pri orientácii vo svete hodnôt a pri zvládaní zmätkov počas hľadania vlastnej svetonázorovej orientácie.

Pri realizácii multikultúrnej výchovy je nevyhnutné rešpektovať lokálne podmienky a je vhodné spolupracovať s inými verejnými, štátnymi i mimovládnyimi organizáciami v regióne. Svoje ciele napĺňa v celej spoločnosti, nielen v regiónoch, kde žijú menšiny. Výchovno-vzdelávacia činnosť školy v oblasti multikultúrnej výchovy je efektívna najmä vtedy, ak sa celé prostredie a atmosféra školy rozvíjajú ako systémy citlivé na kultúrne špecifiká. V prostredí našej školy spolupracujeme s mimovládnuou organizáciou Otvorená škola, cieľom ktorej je naučiť širokú verejnosť spoznávať tradície, spôsob života Rómov ako i špecifiká výchovno – vzdelávacej práce s touto komunitou. Úzko spolupracujeme i s lokálnymi sociálnymi pracovníčkami, ktoré pomáhajú hlavne po stránke komunikačnej zlepšiť spoluprácu školy a rodiny.

OBSAHOVÝ A VÝKONOVÝ ŠTANDARD

Tematické okruhy prierezovej témy.

Tematické okruhy Multikultúrnej prierezovej témy vychádzajú z aktuálnej situácie v škole, reflektujú aktuálne dianie v mieste školy, súčasnú situáciu v spoločnosti. Naša škola sa nachádza v regióne, kde sa žiaci môžu stretnúť s Rómami, Maďarmi, Vietnamcami. Tomu je prispôsobený aj výber obsahu a ciele multikultúrnej výchovy. Výber a realizácia daného tematického okruhu, témy môže byť významne ovplyvnená vzájomnou dohodou pedagógov a žiakov, pedagógov a rodičov.

ISCED 1:

Tematický celok	Téma Obsahový štandard	Výkonový štandard
KULTÚRNA DIFERENCIÁCIA	Rozdielnosť kultúr	<i>Viesť žiakov ku kultúrnemu sebauvedomeniu, k vnímaniu vlastných emocionálnych a sociálnych väzieb na kultúru blízkeho i vzdialenejšieho okolia.</i>
	Spolunažívanie	<i>Podnecovať a rozvíjať u nich tolerantné postoje k nositeľom odlišných kultúr, ale súčasne zachovávať ich povedomie príslušnosti k vlastnej kultúre.</i>
	Medziľudská tolerancia	<i>Poskytovať dostatok podnetov pre zažitie mnohorakosti sveta. Podnecovať zvedavosť a záujem o okolie.</i>
	História iných kultúr	<i>Rozvíjať poznanie kultúr, s ktorými žiaci prichádzajú, alebo môžu v krátkodobom horizonte prísť do styku.</i>
	Zvyky a tradície iných kultúr	<i>Viesť žiakov k pochopeniu a rešpektovaniu faktu kultúrnej rozmanitosti.</i>
ĽUDSKÉ VZŤAHY	Komunikácia v skupine	<i>Podporovať ich sebavedomie a uplatnenie v skupine, motivovať k tvorivosti v interakcii s druhými ľuďmi, hlavne so slabšími a znevýhodnenými.</i>
	Práva jednotlivcov i skupín	<i>Rozvíjať sebareflexiu, ktoré vo vyšších ročníkoch primárneho vzdelávania vedie k uvedomeniu si koreňov a premien vlastnej kultúrnej identity.</i>
	Vzťahy v škole (učiteľ – žiak, škola – rodina)	<i>Objavovať a osvojovať si dôležitosť integrácie jedinca v rodinných, vrstovníckych a profesijných vzťahoch. Uplatňovať princípy slušného správania /základné morálne normy/. Chápať význam kvality vzťahov na harmonický rozvoj osobnosti.</i>
	Diskriminácia	<i>Prakticky si osvojovať toleranciu, empatiu, vedieť sa vžiť do role druhého človeka.</i>

	Rasová diskriminácia	Prejavovať ľudskú solidaritu, osobne prispievať k zapojeniu spolužiakov z odlišného kultúrneho prostredia do kolektívu triedy. Schopnosť rozpoznať prejavy a dopady rasovej neznášanlivosti.
	Konflikty a ich riešenie	<i>Rozvíjať schopnosť riešiť konflikty pokojnou cestou, schopnosť komunikovať a spolupracovať s nositeľmi iných kultúr v bezpečnom prostredí.</i>
ETNICKÝ PÔVOD	Etnické skupiny	Poznávať rôzne etnické a kultúrne skupiny, ktoré žijú na Slovensku a v Európe
	Národná identita	Poznať symboly národnej identity, poznať zásady ich používania a význam používania symbolov rôznych sociokultúrnych skupín. Uvedomovať si a vedieť prejsť vlastnú identitu (kto som), vedieť o vlastnom kultúrnom zázemí (odkiaľ pochádzam).
MULTIKULTURALITA	Vzťah kultúr v globalizovanom svete	Spoznávať multikulturalitu dnešného sveta a jej predpokladaný vývoj v budúcnosti. Vnímať a ohodnotiť multikulturalitu ako prostriedok vzájomného obohacovania.
	Právne dokumenty	Poznávať dokumenty v oblasti ľudských práv.
	Spolupráca s inými kultúrami	Spoznávať špecifické rysy jazykov a ich rovnocennosť. Chápať význam využívania cudzieho jazyka ako nástroja dorozumenia a celoživotného vzdelávania sa.

ISCED 2:

Tematický celok	Téma Obsahový štandard	Výkonový štandard
KULTÚRNA DIFERENCIÁCIA	Rozdielnosť kultúr	<i>Rozvíjať schopnosť pochopenia pre odlišnú kultúru a odlišný životný štýl. Podnecovať tvorivosť v každodennej interakcii s druhými ľuďmi.</i>
	Spolunažívanie	<i>Podnecovať a rozvíjať u nich tolerantné postoje k nositeľom odlišných kultúr.</i>
	Medziľudská tolerancia	<i>Rozvíjať tolerantné postoje k príslušníkom iných kultúr pri uvedomovaní si a zachovávaní vlastnej kultúrnej identity. Motivovať žiakov k argumentácii vo vzťahu k svojim postojom.</i>
	História iných kultúr	<i>Rozvíjať poznanie kultúr, s ktorými žiaci prichádzajú, alebo môžu prísť do styku.</i>
	Xenofóbia, rasizmus, extrémizmus	Rozumieť a charakterizovať základné pojmy multikulturalizmu
	Zvyky a tradície iných kultúr	<i>Viesť žiakov k pochopeniu a rešpektovaniu faktu kultúrnej rozmanitosti.</i>
ĽUDSKÉ VZŤAHY	Komunikácia v skupine	Podporovať sebavedomie žiakov a uplatnenie v skupine, motivovať k tvorivosti v interakcii s druhými ľuďmi, hlavne so slabšími a znevýhodnenými.
	Práva jednotlivcov i skupín	<i>Rozvíjať sebareflexiu, ktoré povedie k uvedomeniu si koreňov, možností, obmedzení i premien vlastnej kultúrnej identity.</i>
	Vzťahy v škole (učiteľ – žiak, škola – rodina)	<i>Rozvíjať schopnosť komunikovať a spolupracovať s nositeľmi iných kultúr v bezpečnom prostredí tolerance a vzájomnej úcty.</i>
	Diskriminácia	Poznať viaceré príčiny (sociálne, politické, ekonomické, historické) imigrácie. Orientovať sa v tom, kto je azylant, utečenec.
	Rasová diskriminácia	Schopnosť rozpoznať prejavy a dopady rasovej neznášanlivosti a poznať možnosti prejavu xenofóbie, extrémizmu. Prejavovať ľudskú solidaritu, osobne prispievať k zapojeniu spolužiakov z odlišného kultúrneho prostredia do kolektívu triedy.
	Konflikty a ich riešenie	<i>Rozvíjať schopnosť riešiť konflikty pokojnou cestou.</i>
ETNICKÝ PÔVOD	Etnické skupiny	<i>Rozpoznať a tolerovať odlišnosti iných etnických, náboženských a sociálnych skupín.</i>
	Národná identita	Poznať symboly národnej identity, poznať zásady ich používania a význam používania symbolov rôznych sociokultúrnych skupín. Uvedomovať si a vedieť

		prejaviť vlastnú identitu (kto som), vedieť o vlastnom kultúrnom zázemí (odkiaľ pochádzam).
MULTIKULTURALITA	Vzťah kultúr v globalizovanom svete	Spoznávať multikulturalitu dnešného sveta a jej predpokladaný vývoj v budúcnosti. Vnímať a ohodnotiť multikulturalitu ako prostriedok vzájomného obohacovania.
	Právne dokumenty	Poznávať dokumenty v oblasti ľudských práv a ďalšie, ktoré legislatívne zakotvujú práva a slobody etnických skupín na Slovensku a v EÚ, vedieť čo je majorita a minorita a mať informácie o postavení menšín na Slovensku. Poznať zákonné možnosti, ako vyjadriť vlastný názor v oblasti multikulturalizmu.
	Dohody a záväzky	Vedieť, ktoré inštitúcie a organizácie možno žiadať o pomoc pri priešení problémov multikultúrneho charakteru a poznať organizácie na podporu multikulturality: UNICEF, Amnesty International a ďalšie
	Spolupráca s inými kultúrami	Spoznávať špecifické rysy jazykov a ich rovnocennosť. Chápať význam využívania cudzieho jazyka ako nástroja dorozumenia a celoživotného vzdelávania sa.

zdroj:

- Štátny vzdelávací program, Multikultúrna výchova , prierezová téma ŠPÚ, Bratislava 2010
- VÚP: Rámcový vzdelávací program pro základní školy, Praha 2005.

Doporučená literatúra:

- Človek v ohrození, o.z.: MultikulturART- spoznaj kultúru menších, metodický materiál na multikultúrnu výchovu, 2009
- MPC Trenčín, Marián Mišík: Žijeme spolu, 2006
- MPC Bratislava, Jana Borošová: Ako (sa) učiť tolerancii, 2006
- MPC Prešov, Viera Hoffmanová: Predchádzajme intolerancii výchovou k dodržiavaniu ľudských práv, 2005
- Pracovný zošit 1 Antisemitizmus v Európe do roku 1945, vzdelávacie materiály o histórii židov a antisemitizmu v Európe
- Pracovný zošit 2 Antisemitizmus – nikdy sa nekončiaci zápas?, vzdelávacie materiály o histórii židov a antisemitizmu v Európe po roku 1945
- Pracovný zošit 3 Predsudky. A čo ty?, vzdelávacie materiály o diskriminácii, rasizme a antisemitizme
- MPC Bratislava, Dáša Vargová, Nad'a Pilátová: Práva všetkých detí bez rozdielu, 2006
- MPC Bratislava, Dáša Vargová: Ľudské práva a utečenci
- MPC Bratislava, Štefan Matula, Anna Surová- Čulíková: Cesta k tolerancii, 2006
- MULTI-KULTI na školách: Metodická príručka pre multikultúrnu výchovu, Nadácia Milana Ševečku, 2006
- Multikultúrna výchova v príprave učiteľov (rámec kurikula pre univerzity, Erich Mistrík, Bratislava 2000